

נח. [ואם אין לו בגד אחר מקופל להחליף היום - התירו לו לקפל משום כבוד שבת שלא ילך בבגדים מקוממים, והוא שהבגדים חדשים¹⁴¹ ולבנים¹⁴² ושהקיפול יעשה על ידי אדם אחד¹⁴³. אבל אם יש לו בגד אחר מקופל - אסור לקפלו אפילו הוא בגד חדש ולכן ובאדם אחד, משום שעל כל פנים נראה קצת כמתקן כלי בשבת]¹⁴⁴.

נט. בגד שאין דעתו ללבושו עד מוצאי שבת - אסור לקפלו¹⁴⁵, ולכן אסור לקפל טלית של מצוה שפושטין בשבת שחרית במקומות שאין חזרין ומתעטפין בהם במנחה¹⁴⁶.

ס. יש מי שאומר שלקפל שלא כסדר קיפולו הראשון - מותר בכל ענין, אף לצורך מחר, ובשני בני אדם, והוא בגד ישן, וצבוע, ויש לו להחליף, לפי שאין לקיפול זה שום קיום¹⁴⁷ ואין כאן שום תיקון כלי כלל. ונראה דבריו¹⁴⁸.

ממוחק

סא. הממוחק את העור, דהיינו שמגרר את הצמר או השער מעל העור עד שיחליק פני העור - חייב. והוא מאבות מלאכות, שכן היו עושין במשכן

שהמקפל על ספסל הוי כשני בני אדם.
 144. ע"פ שו"ע"ר שם.
 145. מלבד האיסור שמצד עצם הקיפול שנראה כמתקן כלי בשבת, הרי הוא גם מכין משבת לחול.
 146. שו"ע"ר ס"ח.
 147. ועפ"ז מותר לקפל בגדים שאין קיפולם ניכר בהם, כיון שלקיפול זה אין שום קיום. וראה גם בדה"ש שם סק"ז.
 148. שו"ע"ר סוס"ט.
 ולפ"ז אפשר לקפל הטלית שלא כפי סדר קיפולו הראשון, אלא שבפועל נוהגין לקפל הטלית במוצאי שבת, מטעם המבואר בשו"ע"ר סי' ש"ד "כדי להתעסק במצוה מיד" עם צאת השבת. וראה בשו"ע"ר סי' יד ס"ט דהלוקח טלית חבירו שלא מדעתו והטלית היא מקופלת, אף שביום חול צריך

141. אבל לא ישנים, שהישנים קיפולם מתקנן יותר מן החדשים, שהחדשים קשים מאליהם ואין ממהרים להתקמט (שו"ע"ר ס"ט). וראה שו"ע הב"י ס"ז דחדשים היינו כל עוד שלא נתכבסו, אבל רבינו השמיטו משום מה. ובבדה"ש סי' קיז סק"א כתב שהשמטה זו היא טעות דפוס בשו"ע"ר.
 142. אבל לא צבועים, שהצבועים קיפולם מתקנם יותר (שו"ע"ר שם).
 143. אבל שנים לא יקפלו בגד אחד, מפני שכשנים מקפלים הן מפשיטין קמטיו בידיהם בקיפולם, משא"כ כשאחד מקפל מתפשטין הקמטים מאליהם (שו"ע"ר שם).
 וע"פ טעם זה משמע לכאורה שבאדם אחד אפשר לקפל גם על ספסל ושלחן וכיו"ב, ודלא כאליה רבה סי' זה סק"ז בשם הירושלמי (הביאו בבדה"ש סי' קיז סק"ה)

בעורות תחשים ואילים מאדמים¹⁴⁹.

סב. לפיכך אין מגרדין סנדל או מנעל, בין חדש בין ישן, אפילו בגב הסכין, ואין צריך לומר בחודו, או בציפורן, מפני שקולף את העור מעט - והרי זה ממחק¹⁵⁰.

קינוח הטיט

סג. טיט שעל רגלו או על מנעלו - מן הדין מותר לקנח בין בקרקע¹⁵¹ בין בכותל של חומה. אבל לכתחילה טוב לקנח בקורה או בכותל של עץ¹⁵². ואם אין לפניו אחר מכל אלו - יותר טוב לקנח בכותל של חומה מלקנח בקרקע¹⁵³.

בבגד

סד. טיט [לח¹⁵⁴] שעל בגדו - יכול לגרר הטיט בצפורן או בסכין אפילו בחודו, שאין לחוש בבגד לממחק¹⁵⁵.

מאבנים וטיט), שיש אוסרין מפני שנראה כמוסיף על הבנין (שוע"ר סי"ד).
153. שוע"ר סי"ד. דבקרקע יש אוסרין משום גזירה שמא ישווה גומות, לפי שדרך אדם לחזור אחר מקום גומא לקנח בו רגליו שהטיט מתקנח שם היטב, ומתוך שהוא עסוק לקנח יש לחוש שמא ישכח שהוא שבת ויכוין להשוות הגומות בקינוחו (שוע"ר שם). ואיסור השוואת גומות הוא משום תולדת חורש - ראה שוע"ר סי' שיב סי"ד.
154. אבל לא טיט יבש, שאז אסור משום טוחן כדלעיל בפנים.
155. שוע"ר סי"ז.

הוא לקפלה לאחר שיסירנה מעליו - בשבת אין צריך לקפלה כלל. וראה קצוה"ש שם סוס"ב ובבדה"ש סק"ח.
149. שוע"ר סט"ו. סי' שיד סכ"א.
150. שוע"ר סט"ו. ואם יש טיט על מנעלו - יכול לרחצו במים, שאין איסור ליבון בעור כדלעיל בפנים, או בקורה כדלקמן בפנים.
151. שיש מתירין כן, שאין חוששין שישווה גומות במתכוין, ואם הושווה הגומות מאליהן ע"י קינוחו - אין בכך כלום, שדבר שאינו מתכוין מותר (שוע"ר שם). ואף שיש אוסרין, אך לענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר המיקל (שוע"ר שם).
152. ולא בכותל של חומה (שעשויה

בכלים

סד. אסור לשפשף כלי כסף בשמרי יין שנתייבשו ונתקשו, מפני שהוא מגרר את הכסף וממחקו. ואף שאינו מתכוין לגררו אלא לצחצחו בלבד, מכל מקום פסיק רישיה ולא ימות הוא¹⁵⁶.

אבל מותר לשפשפן בנתר וחול שהוכנו למלטל מבעוד יום, אף על פי שגם הם גוררים את הכסף וממחקין אותו לפעמים, מכל מקום כיון שאינו מתכוין אלא לצחצחן בלבד ולא פסיק רישיה הוא - מותר¹⁵⁷.

סו. מותר לשפשף הכלים בכל דבר המותר במלטול כדי לצחצחם לצורך היום¹⁵⁸.

בצפרניים

סז. [הרוצה לנקר לכלוך שתחת הצפרניים בשבת - דוחק את הבשר שתחת הציפורן, כדי שלא יגרור הציפורן כשמסיר הטיט¹⁵⁹].

ממרח

סח. הממרח רטייה [=תחבושת], דהיינו שמחליק ומשווה הגומות שבה - הרי זה תולדת ממחק את העור¹⁶⁰.

סט. וכן הממרח שעוה או זפת וכל כיוצא בהן מדברים המתמרחים עד שהחליק פניהם - הרי זה תולדת ממחק את העור.

סקל"ג). אבל ננס סינטטי שיש ריוח רב בין השערות, מותר לרחוץ בו אם מייחדים אותו לשבת (ע"פ בדה"ש שם). ולענין לחוף הכלים במלח וחומרי ניקוי שונים - ראה לקמן סי" שכ.

159. ע"פ שוע"ר סי' קסא סוס"ג בחצע"ג. ובפשטות החשש הוא משום ממחק, שמא יגרור ויחליק הצפרנים בשעת הוצאת הלכלוך.

160. שוע"ר סי' שיד סכ"א. וראה גם שוע"ר סי' שכח ס"ל.

156. שוע"ר סי' שכג סי"א.

157. שוע"ר שם. ולענין תכשיר המיוחד לניקוי כלי כסף, צ"ע אם התכשיר רק מנקה הכלי מהחלודה ומצחצח הכלי ומותר (אבל ראה בתהל"ד סי' שכג סקי"ז בסופו דמסתפק שמא יש איסור ממחק גם בהעברת החלודה בלבד), או שגם מגרר הכסף ואסור מדאורייתא.

158. שוע"ר סי' שכג סי"א. ואין לרחוץ הכלים בצמר פלדה, משום שיש בהם איסור סחיטה מדרבנן (בדה"ש סי' קמו

לפיכך אין סותמין נקב בשעוה וכיוצא בה, משום גזירה שמא ימרח השעוה לדבקה בדופני הכלי סביב הנקב עד שיחליק פניה שם - ויתחייב משום ממחק¹⁶¹.

ואפילו בשומן או בשמן עב¹⁶² - אסור לסתום, גזרה משום שעוה, שכיון שבשעוה קרוב הדבר מאד לבא לידי חיוב חטאת, שישכח וימרח כדרכו בחול כדי שתהיה הסתימה מהודקת יפה, לכן אסרו גם בשומן ושמן, גזרה משום שעוה וכיוצא בה¹⁶³.

תבוא עליו ברכה". וראה קצוה"ש סי' קמו ס"ה שמתיר למרוח חמאה וכיו"ב על הלחם. ובבדי השלחן שם סוסקי"ב כתב שלאחר שמרחו על כל הפרוסה בשוה - לא ימרח עוד כדי ליפותה.

163. שוע"ר שם. ולענין ממרח בגוף האדם - משמעות שוע"ר סי' שכח סכ"ח שאין בזה איסור משום ממרח, ע"ש. ודלא כמשנה ברורה. וראה פסקי תשובות סי' שכח אות יח והערה 70.

161. וראה עוד בשוע"ר סי' תקיד סי"א, שביו"ט "אסור לחמם נר של שעוה לדבוק בכותל או במנורה גזרה שמא ימרח, דהיינו ישפשפנו להחליקו על פני שטח הכותל, והוא תולדת ממחק".

162. ולענין ממרח במאכל - ראה רמ"א סי' שכא בסופו: "מותר להחליק האוכל בשבת, ולא הוי בזה משום ממחק, הואיל ואפשר לאכלו בלא כך, ומ"מ המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך -